

omnes qui finaliter posuerunt delectationes suas in bonis terrenis. Luc. 6. v. 24. *vae vobis divitibus qui habetis hic consolationem vestram.* Apoc. 14. v. 19. 20. *Et misit in lacum irae Dei, et calcatus est lacus extra civitatem. Et pro vino exivit sanguis. In lacum irae Dei, idest in infernum (1), in lacum miseriae, et in lutum faecis. Sicut enim materialiter in adventu alicujus magni regis plateae civitatis mundantur, et faeces, et immunditiae in lacum vel in aquam mittuntur; sic in adventu Domini mundus purgabitur de malis, et ipsi in lacum inferni projicientur, ps. 17. v. 43. *ut lutum platearum delebo eos. Et calcatus est lacus extra civitatem, idest primiti sunt damnati extra consortium beatorum. Et notatur quod habet Dominus nunc duplex torcular, purgatorii scilicet, et inferni. De primo emittitur purum vinum, et hoc non est extra civitatem, idest extra consortium bonorum, quia meritis et suffragiis Ecclesiae vinum istud citius depuratur. Psalm. 118. v. 63. *particeps ego sum omnium timentium te.* Sed aliud est infernus, et est extra civitatem, quia numquam inde exi-**

(1) Subauditur *missi sunt, vel mittentur.*

hant, sed in pressura, et tristitia perpetua remanebunt, et ibidem calcabuntur; et pro vino exivit sanguis, idest crudelitas poenae infernalis exuberavit de lacu idest de inferno, a minoribus scilicet usque ad frenos idest usque ad majores praelatos scilicet reges, et episcopos. Omnes enim sine misericordia ibi punientur secundum merita culparum. Sed majores amplius, et vilius conculcabuntur, quam minores. Sap. 6. v. 6. *judicium durissimum in his (1) qui irasunt fiet.* Durum fiet minoribus, qui non praesunt; durius illis qui praesunt, et infraenant homines, quia cum ipsis hominibus cruciabuntur. Matth. 25. v. 41. *ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, et angelis ejus.* Sic erunt in moerore, et luctu, et tristitia in aeternum, sine spe alicujus consolationis, seu solatii. Isai. 24. v. 7. 8. *Ingemuerunt omnes, qui laetabantur corde; cessavit gaudium tympanorum, (2) quievit sonitus laetantium, conticuit dulcedo cytharae. Cum gaudio (3) non bibent vinum. Amara erit potio bibentibus*

(1) Vulg. *illis.*

(2) In Cod. *tyrannorum.*

(3) Vulg. *Cum cantico.*

illam. Dabitur iuxta tribulatio illis quibus peccatum est dulce, et illud abscondunt, et celant, qui in fine amaritudinae, et dolore implebuntur. Job. 20. v. 12. (1) *Cum dulce fuerit in ore ejus malum, abscondet illud sub lingua sua, et postea sequitur panis ejus, idest dulcedo peccati in utero illius vertetur in fel aspidum. Divitias quas devoravit evomet, et de ventre ejus extrahet (eas) Deus. Vident et venient super eum horribiles, omnes tenebrae in occultis ejus, devorabit eum ignis. Luet quae fecit omnia, nec tamen consumetur.* Psalm. 48. v. 15. *mors depascet eos.* Quibus autem generibus hominum poena perpetua debeatur expresse dicitur, Apoc. 21. v. 8. *Timidis autem et incredulis, et execratis (2) et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatriis, et omnibus mendacibus; pars eorum erit in stagno ardenti, igne, et sulphure, quod est mors secunda.* Ubi notandum est quod evangelista ponit VIII. genera hominum non desiderantium nec laborantium venire ad istam innovationem superius positam, et ad gloriam beatorum, sed magis peccantium

(1) Et sorsim in toto Capite

(2) In Cod. excaecatis.

• contra octo beatitudines, quae ponuntur a Domino, Matth. V. *Beati pauperes spiritu etc.* Et consequenter eorum poenam subjungit. Dicit ergo timidus idest his qui propter malum vel humanum, seu mundanum fidem non recipiunt, quod est contra illud: *Beati pauperes etc.* Contra quos dicitur 1. Joan. 4. v. 18. *perfecta caritas foras emittit timorem.* Matth. 10. v. 28. *Eum timete, qui potest animam, et corpus mittere in gehennam.* Incredulis idest desperatis de hac innovatione, qui scilicet fidem non recipiunt superbi et elati; quod est contra illud *Beati mites*, mites enim humiliant intellectum in obsequium fidei, secundum consilium Apostoli 2. Cor. 10. v. 5. *in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Luc. 14. v. 14. *qui se humiliat exaltabitur.* Jo. 3. v. 18. *qui non credit jam judicatus est, quia ut dicit Apostolus (Hebr. 11. v. 6.) Sine fide impossibile est placere Deo.* Excaecatis (1) idest excommunicatis, et derisoribus peccantibus contra illud *Beati qui lugent etc.* illi enim lugere contemnunt, Eccles. 1. v. 26. *execratio peccantibus sapientia;* et ideo dicebat psalm.

(1) Vulg. Execrati.

6. v. 7. *lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis etc. Ego idcirco Thren. 1. v. 16. plorans et oculus meus deducens aquam. Luc. 6. v. 21. beati qui nunc fletis. Homicidis, qui scilicet peccant contra jus naturale, et etiam contra justitiam positivam, quia justitiam non diligunt, quod est contra illud: Beati qui esuriunt, et sitiunt justitiam. Contra quos dicitur Exod. 21. v. 12. qui percusserit hominem volens eum occidere, morte moriatur. 1. Jo. 3. v. 15. omnis homicida non habet partem in regno Christi, et Dei. Fornicatoribus, qui scilicet propter amorem carnalium delectationum, seu quarumcumque rerum temporalium Deum relinquunt. Et hi sunt immisericordes sibi contra illud. . . (1) animae tuae beneplacens Deo. Vel etiam quia male acquirunt, vel male expendunt, vel utrumque. Et secundum hoc accipietur hic fornicatio large pro quocumque peccato, per quod homo separatur a Deo (2). Job. 20. divitias quas devoravit evomet, et de ventre ejus extrahet eas Deus; et*

(1) Deest citatio, et sequens nexus incertae lectionis est: forsitan *custos animae suae* etc. Prov. 16. v. 17.

(2) Omne peccatum dicitur fornicatio large 22. q. 103. a. 4. a. 3.

hoc est contra illud *Beati misericordes etc. Veneficis, qui verbo et exemplo venenum corruptionis immittunt. Psalm. 139. v. 4. acierunt linguas suas sicut serpentis, venenum aspidum sub labiis eorum. Ps. 11. v. 3. vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde, et corde locuti sunt. Psal. 61. v. 5. ore suo benedicebant, et corde suo maledicebant. Matth. 15. v. 8. populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me: quod est contra istud Beati mundo corde. Idololatriis, hi sunt qui pacem unitatis Ecclesiae turbant per alienum cultum; contra quos dicitur Exod. 20. v. 3. Non habebis Deos alienos coram me. Et hi etiam qui movent dissensiones, et discordias ponunt inter homines. Prov. 6. v. 16. Sex sunt quae odit Dominus, et septimum detestatur anima ejus: oculos sublimes, et postea subdit, et eum qui seminat inter fratres discordias. Et talis maledictionem Dei incurrit. Eccli. 28. v. 5. susurro, et bilinguis maledicetur. Et hoc est contra illud *Beati pacifici etc. Et mendacibus. Hi sunt qui ne aliquid patiantur mali parati sunt affirmare, et negare, et frequenter cum juramento, contra quos dicitur Sap. 1. v. 11. os quod mentitur occidit animam. Psalm. 5. v. 7. perdes omnes, qui loquuntur**

mendacium, quod est contra illud Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam. 1. Petr. 3. v. 14. si quid patiemini propter justitiam. Bene his omnibus sic fiet quod pars illorum erit, sicut supra dictum est, in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda (1). Et dicitur pars, quia unusquisque participabit ibi de poena secundum qualitatem culpae plus vel minus recipiens, quod innuit psal. 10. v. 7. dicens ignis, sulphur, et spiritus procellarum pars calicis eorum. Sic ergo Antichristus, et homines omnes damnati, et daemones cum eorum capite scilicet diabulo, quem pro capite habuerunt, poenis et cruciatibus deputabuntur aeternis. Et hoc est quod dicitur Apoc. 20. v. 9. et diabolus, qui seducebat eos missus est in stagnum ignis, et sulphuris, (ubi et bestia) et pseudoprophetae, idest complices ejus, et cruciabuntur die ac nocte, hoc est continue sine interpolatione in saecula saeculorum, idest in perpetuum sine fine. Et hoc etiam dicitur Apoc. 14. v. 11. Fumus tormentorum eorum ascendet in saecula saeculorum, amen.

(1) In codice repetitur linea antecedens per errorem amanuensis.

Deputato Sathana cum omnibus membris suis scilicet daemonibus et hominibus damnatis poenis aeternis, et missis in lacum ignis, et sulphuris aeternaliter cruciandis, homines glorificati in anima et corpore, et induti nova glorificationis veste, destructo penitus mortalitatis sacco, introducentur in gloriam. Non enim decebat veste mortalitatis indutum in regis gloriae palatium introire. Et ideo homo pulcherrimis vestibus indutus, et totaliter renovatus quantum ad animam, et quantum ad corpus, ut dictum est, intrabit beatitudinem indutus etiam nova glorificationis veste. Zacch. 3. v. 3. induite mutatoriiis. Matth. 21. v. 23. intra in gaudium Domini tui. Ubi videbunt Sancti Dominum Deum aperte, et per essentiam (1) 1. Cor. 13. v. 11. videmus nunc per speculum etc. tunc autem facie ad faciem. 1. Joan. 3. v. 2. videbimus enim sicut est. Joan. 14. v. 21. manifestabo ei meipsum. Ex cujus visione sancti beatificantur (2).

Consistit autem beatitudo sanctorum in duobus scilicet in affluentia omnis boni, et in

(1) 1. p. q. 12. a. 1. et seq.

(2) 12. q. 3. 1. 8. o.

remotione omnis mali (1). Affluentia autem omnis boni consistit in quatuor; primo quia sancti habebunt ibi jucundam Christi hominis societatem. Quanta autem erit gloria videre hominis hominem conditorem! us dicit B. quasi videns Evangelista: Joan. Apoc. 21. v. 3. ait: *ecce tabernaculum Dei cum hominibus*. Christus enim eadem gloria, quam ipse habet, ditabit homines, qui eum fuerint imitati. Et notatur quod dicit *tabernaculum*, non quod ibi sit tempus militandi, sed ad significandum familiaritatem, quae erit inter homines et Deum; sicut solet esse in hominibus quamdiu simul in tabernaculis et expeditionibus inveniuntur. Isai. 33. v. 20. *oculi tui videbunt Jerusalem civitatem (2) opulentam, tabernaculum, quod transferri nequaquam potest, nec auferentur clari ejus in sempiternum; quia solummodo ibi magnificus est Deus noster*. Secundo quia habebunt ejusdem gloriae quam ipse habet communitatem firmam, et stabilem. Unde subjungit Evangelista ibidem (Apoc. 21. v. 3): *et habitabit*

(1) 1. p. 26. 3. 1. et 12. 3. a. 2. et seqq.

(2) Vulg. *habitationem*.

cum eis. Immobiliter enim gloriam possidebunt justi. Sicut enim Christus secundum humanam naturam militavit in mundo, et jam est in gloria, ita et justi qui eum imitati sunt, in eadem gloria, cum ipso erunt. Joan. 17. v. 24. *Volo pater ut ubi sum ego, ibi sit et minister meus*. Luc. 17. v. 37. *Ubi fuerit corpus, ibi congregabuntur et aquilae*. Tertio quia non habebunt peccandi potestatem, quod notatur ibi: *et ipsi populus ejus erunt*, in nullo scilicet eum offendentes, quod hic omnino esse non potest. Psalm. 94. v. 3. *Ipse est Dominus Deus noster; nos autem populus ejus etc.* Quarto quia facie revelata intuebuntur divinitatem, hoc est, quod ibidem subditur: *et ipse Deus cum eis erit eorum Deus*. Etiam et secundum divinitatem existens cum eis principaliter, et maxime tunc apparebit, quod eorum erit Deus, quia numquam ab eis de cetero repellatur; nec ipsi peccabunt amplius, propter quod Deus ab eis debebat elongari. Levit. 26. v. 11. *ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abjiciet vos anima mea; ambulabo inter vos, et ero Deus vester, vosque eritis mihi (1)*

(1) Vulg. *populus meus*.

populus. Luc. 12. v. 37. praecinget se et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. Istam gloriam desiderabat psalmista, cum dicebat: sitiit anima mea ad Deum vivum; quando veniam, et apparebo ante faciem Dei? Et Augustinus 1. lib. Confessionum: fecisti nos Domine ad te, et inquietum est cor nostrum donec requiescat in te.

Consistit etiam beatitudo sanctorum in remotione omnis mali. Erit enim ibi affluentia omnis boni sine aliqua miseria, secundum quod dicitur Prov. 1. v. 33. *Abundantia perfruetur, omnium malorum timore sublato;* quod apertius dicitur, Apoc. 21. v. 4. *absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum:* Quae scilicet possunt esse quacumque causa (1). B. (2) *felices lacrymae, quas manus Conditoris absterget! Et quia dixit omnem subdividit, ostendens, quod solum quatuor modis possunt esse lacrymae, quas omnes absterget. Primo pro necessitate moriendi, quod removet cum dicit et mors idest dissolutio animae et corporis ultra non erit: 1. Cor. 15.*

(1) Subauditur doloris vel lacrymarum.

(2) Fortassis Beda.

v. 54. absorpta est mors victoria tua (1), quam scilicet habebis in sanctis, qui recepti in aula regia omnis incursum peccatorum, et daemonum vicerunt. Isai. 25. v. 8. praecipitabit mortem in sempiternum, et auferet omnem lacrymam Dominus Deus ab omni facie, et opprobrium populi sui auferetur de universa terra. Secundo pro peccatis propriis vel alienis, quod removet cum dicit neque luctus etc. Isai. 64. v. 19. non audietur ultra in ea vox fletus, et vox clamoris. Tertio pro incolatu ejus quod removet cum dicit neque clamor; aliqua scilicet inquietatio. Isai. 54. v. 4. noli timere quia non confunderis, neque erubesces; fundabo te saphyris et ponam jaspidem propugnacula tua. Isai. 58. v. 14. sustollam te super altitudines terrae et cibabo te haereditate Jacob patris tui. Quarto pro desiderio coelestis patriae quod removet dicens neque dolor: quia sancti ipsam patriam perpetuo possidebunt, nec umquam amittent, Isai. 60. v. 18. Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas, et contritio in terminis tuis; et occupabit salus muros tuos, et

(1) Vulg. Absorpta est mors in victoria.